

25.3.2020

Valtioneuvoston asetus valmiuslain 95 §:n 2 momentissa säädetyn toimivaltuuden käyttöönotosta ja 96-103 §:n soveltamisesta

1 Johdanto ja ehdotukset

Taustaa

Valtioneuvosto on todennut 16.3.2020 yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa, että maassa vallitsevat valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetut poikkeusolot. COVID-19 tartuntatautipandemiassa on kyse vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaavasta hyvin laajalle levinneestä vaarallisesta tartuntataudista. Koronaviruksen aiheuttaman pandemian takia valtioneuvosto on päättänyt ottaa käyttöön valmiuslain nojalla joukon toimenpiteitä, joilla voidaan turvata hoitokapasiteetti ja pandemiatilanteen hoito sekä välttämättömät ja tarpeelliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut.

Valtioneuvosto antoi 17.3.2020 kaksi asetusta valmiuslaissa säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta. Perustuslakivaliokunta on 18.3.2020 antanut edellä mainituista asetuksista mietinnöt (PeVM 2/2020 vp – M 1/2020 vp ja PeVM 3/2020 vp – M 2/2020 vp). Eduskunta on 18.3.2020 päättänyt, että valmiuslain 86, 88, 93-95 ja 109 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 § on kumottava. Muilta osin asetus saa jäädä voimaan.

Perustuslakivaliokunta piti mietinnössään (PeVM 2/2020 vp) välttämättömänä, että työvelvollisen asemaa ja oikeuksia suojataan valmiuslain 14 luvussa säädetyllä tavalla tai muilla vähintään vastaavantasoisilla säännöksillä. Kun 14 luvun toimivaltuuksia ei nimenomaisesti ole otettu käyttöön eikä muusta sovellettavasta lainsäädännöstä ole esitetty selvitystä, perustuslakivaliokunnan mielestä käyttöönottoasetuksen 5 § oli kumottava. Työvelvollisuuden käyttöön ottamisesta voidaan säättää, jos samalla säädetään sovellettaviksi 14 luvun muu, työvelvollisen asemaa ja oikeuksia koskeva sääntely tai muuten lainsäädännöllisesti huolehditaan näiden seikkojen järjestämisestä.

Valmiuslain 86, 88, 93-95 ja 109 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa valtioneuvosto on valmiuslain nojalla antanut säännökset väliaikaisista poikkeuksista sovellettaessa eräitä vuosilomalain, työaikalain ja työsopimuslain säännöksiä. Asetusta sovelletaan työntekijään, virkamieheen ja viranhaltijaan. Asetuksen 2 § koskee poikkeamista vuosilomaa koskevista vuosilomalain ja sen 30 §:ään perustuvasta työehtosopimusmääräyksestä. Asetuksen 3 §:n mukaan työnantaja saa poiketa lepoaikoja ja ylityötä koskevista säännöksistä työaikalain ja sen 34 §:ään perustuvan työehtosopimuksen estämättä. Asetusta sovelletaan myös virkaehtosopimukseen. Asetus on voimassa 13.4.2020 saakka. Asetuksen tarkoituksena on varmistaa riittävä henkilöstömäärä virusepidemian aikana, jotta riittävä toimintakyky sosiaali- ja terveyspalveluissa voidaan turvata. Työnantaja voisi keskeyttää tarvittaessa työntekijän loman tai siirtää

sen antamisen ajankohtaa, poiketa velvollisuudesta hankkia työntekijältä suostumus ylityön tekemiseen sekä poiketa lepoaikasäännöksistä.

Asetuksen mahdollistamia poikkeamisia voidaan koronavirusepidemian niin vaatiessa soveltaa kaikissa sosiaali- ja terveyshuollon toimintayksiköissä, sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa työskentelevään henkilöstöön. Asetuksen tarkoittamaa terveydenhuollossa työskentelevää henkilöstöä ovat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) ja asetuksessa (564/1994) tarkoitetut terveydenhuollon ammattihenkilöt sekä ammattihenkilön tehtävissä toimimiseen säädetyt edellytykset täyttävät henkilöt. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä mainittakoon esimerkiksi lääkärit, hammaslääkärit, sairaanhoitajat, terveydenhoitajat, laboratoriohoitajat, fysioterapeutit, röntgenhoitajat, proviisorit, farmaseutit ja lähihoitajat.

Valtioneuvoston asetuksella on myös otettu käyttöön valmiuslain 86 §:n mukaiset valtuudet, joiden nojalla voidaan sosiaali- ja terveysministeriön tai aluehallintoviraston päätöksin velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikkö:

- 1) laajentamaan tai muuttamaan toimintaansa;
- 2) siirtämään toimintansa kokonaan tai osaksi oman toimialueensa tai sijaintipaikkansa ulkopuolelle taikka järjestämään toimintaa myös toimialueensa ulkopuolella;
- 3) sijoittamaan hoidon tai huollon tarpeessa olevia henkilöitä toimintayksikköönsä siitä riippumatta, mitä asiasta on säädetty, määrätty tai sovittu;
- 4) luovuttamaan toimintayksikön tai osan siitä valtion viranomaisten käyttöön.

Näiden valtuuksien käytön tarkoitus on mahdollistaa se, että terveydenhuoltojärjestelmälle pystytään varmistamaan riittävää henkilöstöresurssia tilanteessa, jossa palvelujärjestelmä kuormittuu.

Työvelvoitteen merkityksestä

Hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin aiheuttamien seurausten torjumiseksi tarvittavien toimenpiteiden tarkoituksena on suojata väestöä sekä turvata perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia. Tässä tarkoituksessa toimenpiteiden on kyseisissä poikkeusoloissa oltava riittävän ennakkollisia ja nopeasti käyttöön otettavissa tilanteen muuttuessa hyvin nopeasti.

Parhaat käytettävissä olevat mallinnukset osoittavat Suomen oloihin ja hoitokäytäntöihin sovitettuina, että epidemia aiheuttaa ennennäkemättömän kuormituksen erikoissairaanhoidon, erityisesti raskaaseen tehohoitoon. On huomattava, että koronavirusinfektio, johon ei ole spesifistä hoitoa, kuormittaa epidemian ensi aallon aikana erittäin paljon myös perusterveydenhuoltoa, sosiaalipalveluita ja sairaaloiden vuodeosastoja. Hoitohenkilökunta on ollut erityisen altista sairastumisriskille ja poissaolot saattavat monista syistä lisääntyä.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden kokonaisuudessa hoidetaan laajasti väestöryhmiä, joilla on henkensä ja terveytensä turvaamiseksi jatkuva ja elintärkeä palveluiden tarve. Palvelujärjestelmän kuormittuessa terveydenhuollon työvoimapulaa voi kasvattaa myös terveydenhuollossa työskentelevän henkilöstön sairastuminen. Työvoimapula voi merkittäväällä tavalla vaikeuttaa näiden kriittisten palvelujen toimintaa, ja siten vaarantaa laajasti väestön terveyttä sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta. Koronavirustartunnalle altistuneet asetetaan 14 vuorokauden ajaksi karanteeniin ja oireista koronavirusinfektiota sairastavat eristetään. Suljettuihin laitoksiin syntyy nopeasti tartuntaketjuja ja laajoja tautiryppäitä. Henkilökuntaan ja asukkaisiin levinnyt tartunta uhkaa hoidon ja hoivan sekä

asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutumista kotihoidossa, erilaisissa asumispalveluyksiköissä ja hoitolaitoksissa. Siten epidemian aiheuttama uhka ei kohdistu ainoastaan sairastuneiden henkeen ja terveyteen vaan myös ihmisten hoivaan ja yhteisöjen turvallisuuteen.

Ensisijaisia keinoja riittävän työvoiman varmistamiseen ovat palvelujen hankkiminen ja lisähenkilöstön vapaaehtoinen rekrytointi. Mikäli näiden keinojen käyttö ei ole mahdollista tai ne eivät riitä, toimintayksiköt voivat käyttöön otettujen valtuuksien perusteella pyrkiä turvaamaan resurssia soveltamalla palvelussuhteen ehtoihin edellä mainittuja joustoja. Edelleen on mahdollista, että valmiuslain 86 §:n mukaisin päätösin ohjataan esimerkiksi toimintayksiköitä muuttamaan antamiensa palvelujen sisältöä tavalla, joka mahdollistaa resurssien kokoamisen kiireellisiin palveluihin sekä erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden palveluihin, taikka ottamalla julkisen palvelujärjestelmän käyttöön yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon kapasiteettia.

Kun koronavirusepidemia edelleen laajenee Suomessa, niin myös valmiuslain 14 luvussa olevat työvelvoitetta koskevat säännökset on otettava käyttöön, jos palvelujen ohjaus, yksityisen kapasiteetin käyttöönotto ja 17.3.2020 annetussa käyttöönottoasetuksessa mahdollistetut palvelussuhteen joustot eivät ole riittäviä eikä riittävää resurssia kriittisiin palveluihin siten muilla keinoin pystytä järjestämään. Terveys- ja terveydenhuollon työvelvollisuuden käyttöön ottamisesta voidaan säätää asetuksella, jos samalla säädetään sovellettaviksi 14 luvun muu, työvelvollisen asemaa ja oikeuksia koskeva sääntely tai muuten lainsäädännöllisesti huolehditaan näiden seikkojen järjestämisestä. Käyttöönottoasetuksen myötä toimeenpantavan työvelvollisuuden toteuttamiseksi olisi jäljempänä esitetyin tavoin järjestettävä oma hallinnollinen menettelynsä työvoimaviranomaisen toimesta. Toimeenpanoon vaadittava valmistelu huomioon ottaen, valtuuksien käyttöönoton oikea-aikaisuudella on merkitystä.

Virusepidemian laajentuessa on mahdollista, että terveydenhuollon toimintayksiköissä syntyy työvoimapula palvelutarpeen kasvaessa tartunnoista sairastumisiin. Terveys- ja terveydenhuollon työvoimapolua voi kasvattaa myös terveydenhuollossa työskentelevän henkilöstön sairastuminen. Työvoimapula voi merkittäväällä tavalla vaikeuttaa kriittisten palvelujen toimintaa.

Työvelvoitetta koskevalla käyttöönottoasetuksella pyritään osaltaan varmistamaan työnantajan riittävä henkilöstömäärä virusepidemian aikana, mikäli sen mukaisten toimenpiteiden käyttö on edellä todettujen muiden keinojen käytettävyyden lisäksi välttämätöntä. On mahdollista, että vapaaehtoisin keinoin ei tosiasiallisesti pystytä riittävän nopeasti palveluita hankkimaan tai lisähenkilöstöä rekrytoimaan. Edelleen on mahdollista, että palveluiden ohjaamiseen ja lisäkapasiteetin käyttöönottoon perustuvat toimenpiteet eivät ole riittäviä, tosiasiallisesti mahdollisia tai riittävän oikea-aikaisia. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmällä tulee olla käytössään riittävän laajat ja nopeasti käytettävät mahdollisuudet varmistaa toimintakykynsä sen turvaamiseksi, että ihmisten oikeus elämään ja terveyteen sekä perustuslain takaamiin riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin toteutuu ja henkeä ja terveyttä uhkaavaa vakavaa vaaraa voidaan torjua asianmukaisilla palveluilla. Valmiuslain nojalla käyttöön otettavilla valtuuksilla turvataan nimenomaan sosiaali- ja terveyspalveluiden riittävää toimintakykyä kiireellisten palveluiden, haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien palveluiden sekä muiden ehdottomasti tarvittavien oikea-aikaiseksi palveluiden varmistamiseksi kokonaisuutena.

Erityistilanteissa, joissa potilaiden terveys tai henki vaarantuvat vakavasti virusepidemian ja sen johdosta aiheutuneen henkilöstövajauksenvuoksi, voisi työvoimaviranomainen määrätä terveydenhuollon alalla toimivan ja tällä alalla koulutusta saaneen työhön julkiseen tai yksityiseen terveydenhuollon toimintayksikköön. Määräyksen tulisi perustua tarpeeseen siinä kunnassa tai kuntayhtymässä, jossa virusepidemian takia tarvittaisiin lisähenkilöstöä.

Käyttöönottoasetuksella voimaan saatettuja valmiuslain toimivaltuuksia voidaan käyttää vain sellaisin tavoin, jotka ovat välttämättömiä lain tarkoituksen saavuttamiseksi ja oikeassa suhteessa toimivaltuuden käyttämisellä tavoiteltavaan päämäärään nähden. Poikkeavilla toimenpiteillä pyritään hidastamaan taudin etenemistä Suomessa, jotta pienempi osa suomalaisista sairastuisi yhtäaikaisesti sairaalahoitoa vaativalla tavalla. Työvelvollisuutta koskevien valtuuksien tarkoitus on viime kädessä mahdollistaa terveydenhuollon yksiköille niiden tarvitseman resurssin käyttöönottoa, mikäli muut keinot tähän eivät riitä.

Tilanteen hallinta viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin ja valmiuslain tuomat lisätoimivaltuudet

Perus- ja ihmisoikeuksia koskevat oikeudelliset puitteet

Suomen perustuslain 7 §:n 1 momentissa säädetään oikeudesta elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja 19 §:n 3 momentissa säädetään, että julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Suomi on ratifioinut useita kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, joissa on säädetty oikeudesta elämään ja oikeudesta terveyden suojeluun. Julkisen vallan on turvattava Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten toteuttaminen. Muun muassa Euroopan Neuvostossa hyväksytyn Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklassa säädetään oikeudesta elämään ja uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 11 ja 13 (1) artikloissa säädetään oikeudesta terveyden suojeluun ja lääkinnälliseen apuun. Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen eli TSS-sopimuksen 12 artiklassa tunnustetaan jokaiselle oikeus nauttia korkeimmasta saavutettavissa olevasta ruumiin- ja mielenterveydestä. Säännöksen mukaan sopimusvaltion tulee ryhtyä toimenpiteisiin, jotka ovat välttämättömiä sellaisten olosuhteiden luomiseksi, jotka ovat omiaan turvaamaan jokaiselle lääkärin ja sairaaloiden palvelut sairautapauksissa. Lisäksi YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 6 artiklassa on säädetty oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen mahdollisimman täysimääräisesti. Säännöksen tarkoituksena on luoda optimaaliset puitteet lapsen henkiinjäämiselle ja edellytykset hänen harmoniselle kehitymiselleen. Sopimuksen 24 artiklassa on säädetty oikeudesta terveyden- ja sosiaalihooltoon. Myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa 10 artiklassa säädetään oikeudesta elämään ja 25 artiklassa oikeudesta terveyteen.

Suomi on ratifioinut vuonna 1936 Kansainvälisen työjärjestö ILO:n pakkotyön poistaminen koskevan sopimuksen nro 29 vuodelta 1930 (SopS 44/1935). Sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaan "pakollisella työllä" on ymmärrettävä kaikenlaista työtä tai palvelusta, jota rangaistuksen uhalla vaaditaan henkilöltä ja johon mainittu henkilö ei ole vapaaehtoisesti tarjoutunut. 2 artiklan 2 kohdan d-alakohdassa sopimuksen mukaisen pakollisen työn käsitteen ulkopuolelle jää kuitenkin työ tai palvelus, jota vaaditaan force majeure-tapauksissa, kuten sodan syttyessä tai tulipalon, tulvien, nälänhädän, maanjäristyksen, ankarien kulkutautien sattua tai uhatessa sekä tapauksissa, jotka vaarantavat tai uhkaavat vaarantaa koko väestön tai sen osan olemassaoloa tai säännöllistä toimeentuloa. ILO:n valvontakäytännössä on korostettu, että mainituissa poikkeustilanteissa työvelvollisuuden tulee rajoittua aitoihin hätätilanteisiin. Työvelvollisuuden keston, laajuuden sekä tarkoituksen tulee olla laissa ja myös käytännössä tarkoin rajoitettu vain hätätilanteisiin sekä vain tilanteen ehdottomasti edellyttämiin toimiin. Suomi on sitoutunut myös eräisiin muihin pakkotyötä koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin, kuten ILO:n yleissopimukseen nro 29 liittyvään pöytäkirjaan (2014) (SopS 29/2017) ja pakkotyön poistamista koskevaan ILO:n sopimukseen nro 105 vuodelta 1957 (SopS 17/1960). Ehdotettu työvelvoite ei ole ristiriidassa Suomea sitovien pakkotyösopimusten kanssa ottaen huomioon force majeure – poikkeussäännös.

Työvelvollisuus merkitsee puuttumista perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen ja työn, ammatin ja elinkeinon harjoittamista koskeviin perustuslain 18 §:n 1 momentin säännöksiin. Vaikka sopimusvapautta ei ole nimenomaisesti suojattu perustuslaissa, sekin saa tietystä määrin suojaa omaisuutta turvaavan perustuslain 15 §:n 1 momentin yleislausekkeen kautta. Perustuslaissa turvattuihin oikeuksiin puuttuvaa sääntelyä on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta, kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden (suhteellisuusperiaate) kannalta (PeVL 21/2004 vp, 37/2004 vp, 27/2004 vp ja 5/2002 vp). Ehdotuksilla pyritään turvaamaan koronavirusepidemian hoitamiseksi ja väestön terveyden ja hengen suojelemiseksi riittävän terveydenhoitohenkilökunnan saatavuus. Suhteellisuusperiaatteen kannalta olennaista on myös se, että ehdotetut säännökset olisivat voimassa vain lyhyen ajan, kuten tässä asetuksessa on tarkoitus. Edellä mainituilla perusteilla perusoikeuksien tilapäiselle rajoittamiselle ehdotetulla tavalla arvioidaan olevan hyväksyttävät syyt.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4 artiklassa ja YK:n Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen 8 artiklassa on määräykset pakkotyön ja muun pakollisen työn kielloista. Pakollisen työn kiellosta on määräyksiä myös Kansainvälisen työjärjestön (ILO:n) yleissopimuksissa n:o 29, sitä täydentävässä pöytäkirjassa vuodelta 2014 sekä yleissopimuksessa n:o 105. Suomi on ratifioinut kaikki mainitut sopimukset. Näiden sopimusten pakkotyön kiellot eivät kuitenkaan ulotu työ- ja palvelusvelvollisuuksiin tilanteessa, jossa esimerkiksi kulkutaudista johtuva vaara tai onnettomuus uhkaa yhteiskunnan olemassaoloa tai hyvinvointia. Nyt käsillä olevassa poikkeusolotilanteessa on kyse tästä.

Tartuntatautilain (1227/2016) tarkoituksena on ehkäistä tartuntatauteja ja niiden leviämistä sekä niistä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Koronavirus lisättiin 14.2.2020 yleisvaarallisten tartuntatautien listalle (valtioneuvoston asetus 69/2020).

Tartuntatautilain nojalla on mahdollista ryhtyä laajasti tartunnan leviämistä rajoittaviin toimenpiteisiin. Tartuntatautilain nojalla voidaan mm. päättää (57 §) tautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön työstä, päivähoitopaikasta tai oppilaitoksesta poissaolosta. Laissa säädetään myös (58 §) tietyin edellytyksin mahdollisuuksista päättää tietyllä alueella sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden, oppilaitosten, päiväkotien, asuntojen ja vastaavien tilojen sulkemisesta sekä yleisten kokousten tai yleisötilaisuuksien kieltämisestä. Laissa säädetään niin ikään (59 §) tilojen ja tuotteiden puhdistuksista ja tavaroiden hävittämisestä sekä (60-61 §) karanteeneista ja (63 §) eristämisestä. Potilaiden oikeutta tavata terveydenhuollon toimintayksikön ulkopuolisia henkilöitä voidaan myös tarvittaessa rajoittaa (69 §).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii tartuntatautien torjunnan kansallisena asiantuntijalaitoksena tukien asiantuntemuksellaan sosiaali- ja terveysministeriötä sekä aluehallintovirastoja. Aluehallintovirastot sovittavat yhteen ja valvovat tartuntatautien torjuntaa alueellaan. Kunnissa päätöksentekovaltaa kuuluu tartuntataudeista vastaavan lääkärin ohella tartuntataudeista vastaavalle kunnan toimielimelle. Eräissä tilanteissa tartuntatautilaki antaa toimivaltaa aluehallintovirastoille. Aluehallintovirastoilla on toimivalta esimerkiksi sulkea laajaa tartunnan vaaraa aiheuttavan yleisvaarallisen tartuntataudin johdosta usean kunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköitä, oppilaitoksia, päiväkoteja, asuntoja ja vastaavia tiloja sekä kieltää yleisiä kokouksia, jos tämä on välttämätöntä tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

Kokonaistilanteen perusteella voidaan arvioida, että Covid-19-pandemian torjuminen, sairastuneiden hoitaminen sekä väestön suojaaminen, erityisesti riskiryhmien, kuten ikääntyneet ja monisairaiden sekä tietyistä perussairauksista kärsivät, eivät ole hallittavissa viranomaisen säännönmukaisin toimivaltuuksin. Tartuntatautilain ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön mukaiset toimivaltuudet eivät riitä tilanteen hallitsemiseksi siten, että voitaisiin riittävästi suojata sosiaali- ja

terveydenhuollon laitosten toimintaa tai päättää valtakunnallisista toimenpiteistä. Tartuntatautilaki ei sisällä sellaisia valtuuksia määrätä työvelvollisuutta terveydenhuollon alalla, joilla voitaisiin turvata terveydenhuollon ja viranomaistoiminnan kestävyys kuormitustilanteessa.

Säännönmukaiset toimivaltuudet eivät enää riitä väestön suojaamiseksi hyvin laajalle levinneeltä vaaralliselta tartuntataudilta, joten valtioneuvosto katsoo, että tämän hetkisen tiedon ja tilanteen kannalta sekä edellä työvelvoitteiden merkityksestä todettu huomioon ottaen, on valmiuslain osalta otettava käyttöön 95 §:n 2 momentissa säädetty toimivaltuus terveydenhuollon henkilökunnan työvelvollisuudesta ja säättää 96-103 §:n soveltamisesta.

Valmiuslain 14 luvussa ei ole asetuksenantovaltuutta. Työvelvollisuutta koskevia säännöksiä ei voida täsmentää valtioneuvoston asetuksella. Työvelvollisuuden osalta voidaan antaa vain sen käyttöönottoasetus.

Ehdotus

Tällä käyttöönottoasetuksella otetaan käyttöön valmiuslaista ne säännökset, jotka valtioneuvosto katsoo välttämättömiksi tämän hetkisessä tilanteessa ja oikeasuhteisiksi Covid-19 –pandemian leviämisen ja etenemisen hidastamiseksi sekä erityisesti hoito- ja muiden henkilöresurssien riittävyyden varmistamiseksi.

Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain sellaisin tavoin, jotka ovat välttämättömiä valmiuslain tarkoituksen saavuttamiseksi ja oikeassa suhteessa toimivaltuuden käyttämisellä tavoiteltavaan päämäärään nähden.

Valmiuslain 95 §:n 2 momentissa säädetyn toimivaltuuden käyttöönotto ja 96-103 §:n soveltaminen käyttöönoton yhteydessä on tarpeen ja ne ehdotetaan otettavaksi käyttöön.

2 Yksityiskohtaiset perustelut

1 §. Ehdotetussa pykälässä todetaan käsillä olevat poikkeusolot. Pykälän mukaan asetuksessa säädetään valmiuslain 3 §:n 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa käyttöön otettavasta työvelvollisuutta koskevasta toimivaltuudesta.

2 §. Ehdotetun pykälän mukaan otetaan käyttöön valmiuslain 95 §:n 2 momentissa tarkoitettu terveydenhuollon henkilökunnan velvollisuutta tehdä työtä koskeva toimivaltuus. Toimivaltuutta voidaan soveltaa koko valtakunnan alueella.

Valmiuslain 95 §:n 2 momentin mukaan valmiuslain 3 §:n 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa on jokainen Suomessa asuva, jolla on kotikuntalain mukaan kotikunta Suomessa, joka toimii terveydenhuollon alalla, on saanut koulutusta tällä alalla ja joka on täyttänyt 18 mutta ei 68 vuotta, velvollinen tekemään tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi välttämätöntä työtä terveydenhuollossa. Määräys tällaiseen työhön voidaan antaa korkeintaan kahdeksi viikoksi kerrallaan. Määräys voidaan uusida kerran.

Valmiuslain 95 §:n 2 momentin työvelvoitteet voivat siis koskea henkilöä, joka toimii terveydenhuollon alalla ja on saanut koulutusta tällä alalla ja joka on täyttänyt 18 mutta ei 68 vuotta. Näiden kriteerien on säännöksen sanamuodon perusteella täytyttävä yhtäaikaaisesti. Työvelvoitteiden yleinen henkilöllinen soveltamisala täsmentyy työvoimaviranomaisen valmiuslain 96 §:n nojalla antamien määräysten mukaisesti.

Seuraavassa on tyypitelty esimerkkejä siitä, millaisia henkilöryhmiä työvelvollisuus voisi koskea, ellei heidän osaltaan sovellettavaksi tule jokin valmiuslain 14 luvun säännöksissä todettu poikkeusperuste.

Työvelvollisuuden mahdolliset kohderyhmät:

- 1) 18- 67-vuotiaat terveydenhuollon ammattihenkilöt
 Esimerkiksi alalla toimivat:
 - Lääkäri
 - Sairaanhoitaja (Huom. terveydenhoitajat, kättilöt ja ensihoitajat rekisteröidään Terhikkiin sairaanhoitajina.)
 - Laboratoriohoitaja
 - Röntgenhoitaja
 - Farmaseutti
 - Proviisori
 - Lähihoitaja ja lähihoitajan tutkintoa edeltävän perushoitajan tutkinnon suorittanut
 - Fysioterapeutti
 - tukipalvelutehtävissä toimivat; lääkehuolto, välinehuolto ja potilaskuljetukset
- 2) Eläkkeellä olevat, alle 68-vuotiaat terveydenhuollon ammattihenkilöt, jotka edelleen toimivat alalla (esim. sijaisuuksissa)
- 3) Alle 68-vuotiaat lääketieteen, farmasian ja terveydenhuollon ammattihenkilöinä Terhikkiin merkityt terveystieteen opettajat lääketieteen ja farmasian koulutusta antavissa yliopistoissa sekä terveystieteen koulutusta antavissa korkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa
- 4) Lääketieteen, farmasian ja terveystieteen opiskelijat, jotka toimivat alalla:
 - lääketieteen opiskelijat, jotka on 4. ja 5. vuosikurssin jälkeen rekisteröity Terhikissä. Voivat toimia laillistetun lääkärin johdon ja valvonnan alaisina nimetyssä terveydenhuollon yksikössä. Proviisoriksi tai farmaseutiksi opiskelevat säädettyjen opintojen jälkeen rekisteröidään Terhikissä ja heillä on oikeus toimia tilapäisesti apteekissa, sairaala-apteekissa tai lääkekeskuksessa farmaseutin tehtävissä toisen farmaseutin johdon ja valvonnan alaisena
 - ammattikorkeakoulun terveystieteen opiskelija, joka on suorittanut hyväksytysti opinnoistaan kaksi kolmasosaa ja jolla on käytännössä saavutetun kokemuksen tai muiden seikkojen perusteella riittävät edellytykset kyseisen muun laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön tehtävän hoitamiseen
- 5) Muilla toimialoilla, mutta terveydenhuollon ammattihenkilön tehtävissä (terveydenhuollon alalla) toimivat, alle 68-vuotiaat terveydenhuollon ammattihenkilöt.
- 6) Alalla toimivana voidaan pitää myös alan koulutuksen saanutta henkilöä, joka on ollut poissa alalta lyhyehkön ajan tai muutoin tilapäisesti esimerkiksi muun työn, yritystöiminnan, työttömyyden, perhevapaan, opintovapaan, asevelvollisuuden ja siviilipalveluksen vuoksi.

Työvelvollisuusrekisterin muodostamisen ja työvelvollisuuden toimeenpanon kannalta välttämättömiä tietoja saadaan useista eri lähteistä, kuten esimerkiksi Valviran rekistereistä, väestötietoa käsittelevistä rekistereistä ja eläketurvarekistereistä. Työvoimaviranomaisen tiedonsaantioikeudesta säädetään valmiuslain 103 §:ssä.

Työvelvoitteiden toimeenpanosta:

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla koordinoidaan ja yhteensovitetään julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän sekä yksityisen palvelutuotannon ohjausta.

Tässä osaltaan vielä rakenteilla olevassa prosessissa sosiaali- ja terveysministeriö kerää tilannekuvaa siitä, millainen kapasiteetti julkisella palvelujärjestelmällä sekä sen piirissä olevilla ostopalveluilla alueittain on järjestää ja tuottaa kiireellisiä terveydenhuollon palveluita, haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tarvitsemia palveluita sekä muita tarvittavia palveluita. Tämän pohjalta kootaan palvelujärjestelmän yksilöityjä tarpeita.

Vastaavasti kerätään tilannekuvaa yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon käytettävissä olevasta kapasiteetista.

Tässä työssä sosiaali- ja terveysministeriö pyrkii ensisijaisesti saattamaan toimijat yhteyteen keskenään siten, että julkista palvelujärjestelmää voidaan sekä sen sisällä, että suhteessa yksityiseen tukea lisäämään välttämätöntä potilaiden hoitoon tarvittavaa kapasiteettiaan vapaaehtoisin keinoin. Tarvittaessa ja kiireellisyytilanteen niin edellyttäessä ministeriö antaa myös yksilöityjä päätöksiä toiminnan muuttamisesta tai kapasiteetin siirtämisestä.

Tähän samaan prosessiin kytketään se, miten julkinen palvelujärjestelmä tekee työvoimaviranomaiselle esitykset näiden toimenpiteiden ohella välttämättä tarvittavista ja vain työvelvollisuuden keinoin toteutettavissa olevista lisäresurssitarpeistaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö perustaa sähköisen työvelvollisuusrekisterin terveydenhuollon työvelvollisuuden täytäntöönpanoa ja työvoiman ohjausta varten. Rekisterin avulla järjestetään työvelvolliseksi ilmoittautuminen, työvoiman välitys, työvelvollisuutta koskeva päätöksenteko, työvelvollisuussuhteiden seuranta. Työ- ja elinkeinotoimisto järjestäisi työvelvollisten ilmoittautumisen ja antaisi työmääräyksen työvelvolliselle, jota terveydenhuollon yksikkö tarvitsisi ja jonka osalta ei yksilöllisen arvion perusteella olisi rajoitusta tai muuta valmiuslaissa tarkoitettua työmääräyksen antamisen estettä.

Ennen työmääräyksen antamista työ- ja elinkeinotoimistolla (TE-toimisto) tulisi olla tiedossa kunkin terveydenhuollon ja eri terveydenhuoltoyksiköiden työvoiman tarve ja laatu ja muut määräyksen antamiseksi tarvittavat tiedot sekä työvelvollisen mahdollisuudet vastaanottaa työ (terveydentila, osaaminen, rajoitukset). TE-toimisto antaisi työvelvolliselle työmääräyksen kuultuaan ensin terveydenhuoltoyksikköä työvelvollisen sopivuudesta tehtävään, jonka terveydenhuollon yksikkö olisi itse määritellyt.

Työvelvollisen aseman ja oikeuksien suojaamiseksi on välttämätöntä valmiuslain 95 §:n 2 momentissa säädetyn toimivaltuuden käyttöönoton yhteydessä säätää myös valmiuslain 96 – 103 §:n säännösten soveltamisesta.

Valmiuslain 96 §:n 1 momentin mukaan työvelvollisen tulee tietojen antamista ja työhön määräämistä varten kutsusta ilmoittautua asuin- tai oleskelupaikkansa työvoimaviranomaiselle. Pykälän 2

momentin mukaan työvoimaviranomaisen kutsu voidaan antaa tiedoksi tavallisena tiedoksiantona tai yleistiedoksiantona siten kuin hallintolain (434/2003) 10 luvussa säädetään.

TE-toimisto lähettää eri rekisteritiedoista (Valvira, väestö- ja eläketurvajärjestelmät) kokoamalleen joukolle nimettyjä työvelvollisuuden piiriin alustavasti katsottuja terveydenhuollon ammattilaisia kutsun ilmoittautua työvelvolliseksi tai julkaisee yleistiedoksiantona kohderyhmälle kehotuksen ilmoittautua työvelvolliseksi. Yleistiedoksianto julkaistaisiin TE-toimiston verkkosivuilla, eri medioissa ja millä tahansa kohderyhmän seuraamalla kanavalla. TE-toimisto voisi antaa ilmoittautumiskehotuksen tiedoksi myös molempia tapoja hyödyntäen. Työvelvollinen ilmoittautuisi sähköisesti ja pankkitunnuksia käyttäen TE-palvelujen verkkosivuilla. Ilmoittautumisen järjestämiseksi tarpeellinen sähköinen lomake on luotavissa nopealla aikataululla. Työvelvolliseksi ilmoittautuneiden antamat tiedot muodostaisivat osan työvelvollisuusrekisteriä, jonka työ- ja elinkeinoministeriö perustaisi. Käytännössä TE-toimistojen tietohallintopalveluja hoitaa ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA).

Valmiuslain 97 §:n mukaan työvoimaviranomainen antaa työvelvolliselle työmääräyksen, josta käyvät ilmi ainakin seuraavat tiedot:

- 1) työvelvollisen nimi;
- 2) työnantajan nimi;
- 3) työpaikan osoite;
- 4) tehtävä;
- 5) ajankohta, jolloin työvelvollisen tulee ottaa työvelvollisuustyö vastaan.

TE-toimisto antaisi työvelvolliselle työmääräyksen. Työmääräys annettaisiin terveydenhuollon tarpeisiin ja terveydenhuollon yksiköitä kuullen. Ennen työmääräyksen antamista TE-toimistolla tulisi olla tiedossa terveydenhuollon työvoiman tarve ja laatu ja muut määräyksen antamiseksi tarvittavat tiedot sekä työvelvollisen mahdollisuudet vastaanottaa työ. Työvelvollisen mahdollisuuteen vastaanottaa työ vaikuttavat esimerkiksi hänen terveydentilansa, osaamisensa sekä muut vastaavat tehtävään liittyvät rajoitukset. Työmääräykseen voi hakea muutosta siten kuin valmiuslain 130 §:ssä säädetään. Valmiuslain 130 §:n 2 momentin mukaan hallintopäätöstä (työmääräystä) on kuitenkin noudatettava heti valituksesta huolimatta, jollei viranomainen (TE-toimisto) toisin määrää.

Valmiuslain 98 §:n 1 momentin mukaan työmääräystä ei saa antaa henkilölle:

- 1) joka ei voi työn vaatimaksi ajaksi poistua kotoaan jatkuvaa huolenpitoa tarvitsevan lapsen tai muun henkilön hoitamisen vuoksi, jos hoitoa ei voida muuten järjestää;
- 2) joka jätetään palvelukseen kutsumatta asevelvollisuuslain 89 §:n mukaisesti;
- 3) joka on puolustusvoimien palveluksessa; tai
- 4) joka on etukäteen varattu väestönsuojelutehtäviin tai täydennyspoliisitehtäviin.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos henkilö on julkisessa virassa tai toimessa taikka tarpeellinen sellaisen julkisen tai yksityisen laitoksen tai yrityksen palveluksessa, jonka toiminnan jatkuminen on poikkeusoloissa välttämätöntä tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi, häntä ei saa määrätä muuhun työhön, ellei erityinen syy sitä vaadi.

Ennen työmääräyksen antamista TE-toimistolla tulisi olla tiedossa kunkin terveydenhuollon ja eri terveydenhuoltoyksiköiden työvoiman tarve ja laatu ja muut määräyksen antamiseksi tarvittavat tiedot sekä työvelvollisen mahdollisuudet vastaanottaa työ. Työmääräys annettaisiin terveydenhuollon yksikön määrittelemään tarpeeseen ja siten, että yksikkö hyväksyisi ehdotetun henkilön tehtävään sopivaksi. Terveydenhuollon tarpeiden määrittäminen ja henkilöiden sopivuuden arvioimiseksi terveydenhuollon toimijoille voidaan järjestää sähköisesti.

Valmiuslain 99 §:n 1 momentin mukaan työvoimaviranomainen saa antaa työvelvolliselle työmääräyksen vain sellaiseen työhön, jota tämä pystyy kohtuudella tekemään ottaen huomioon hänen ikänsä, terveydentilansa, mahdollinen vammaisuutensa, perhesuhteensa, koulutuksensa, aikaisempi työkokemuksensa sekä tehtäväksi määrättävän työn luonne. Jos työvelvolliselle ei voida antaa määräystä kokopäivätyöhön, hänet voidaan määrätä tekemään työtä osa-aikaisesti. Jos työvelvollinen vetoaa siihen, ettei hän terveydellisistä syistä voi tehdä työmääräyksessä mainittua työtä, hänen on esitettävä luotettava selvitys terveydentilastaan työvoimaviranomaisen asettamassa kohtuullisessa määräajassa.

Pykälän 2 momentin mukaan alle seitsemänvuotiaan tai pysyvästi taikka pitkäaikaisesti sairaan lapsen huoltajalle saadaan antaa työmääräys julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) 1 luvun 9 §:ssä tarkoitetun työssäkäyntialueen ulkopuolelle vain, jos maanpuolustuksen kannalta tärkeän tuotannon ylläpitäminen sitä henkilön erityinen koulutus tai muu siihen rinnastettava syy huomioon ottaen välttämättä vaatii.

Työmääräyksen antamisen rajoitusten lisäksi työmääräyksen antamisen voi estää valmiuslaissa todetulla tavalla työvelvolliseen liittyvä seikka tai sitä voi rajoittaa hänen hoitovastuunsa sairaasta lapsesta. Tällöin työmääräys annetaan lähtökohtaisesti työssäkäyntialueella. Muussa tapauksessa työmääräys voidaan antaa muuallekin. TE-toimisto tutkisi edellytykset ja päättäisi myös tästä asiasta.

Käsillä olevassa koronapandemiassa työmääräysten antamisen ohjeistuksessa huomioitaisiin työvelvollisten piiriin kuuluvien ikään ja terveydentilaan liittyvät riskit. Koronapandemian riskien tiedetään kasvavan iän ja perussairauksien myötä. Työmääräystä ei tulisi antaa työvelvollisten ikäryhmään kuuluvien ylärajan tuntumaan sijoittuville, perussairaustensa vuoksi riskiryhmään kuuluville eikä niille, joiden kanssa samassa taloudessa asuvat kuuluvat näihin ryhmiin. Myös muiden työmääräyksen antamisen rajoitteiden ja huomioon otettavien seikkojen osalta työ- ja elinkeinoministeriö sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ohjeistaisivat yhdessä.

Valmiuslain 100 §:n 1 momentin mukaan henkilö, jonka työvoimaviranomainen määrää 97 §:ssä säädetyllä tavalla tekemään 95 §:ssä tarkoitettua työtä vastiketta vastaan työnantajalle tämän johdon ja valvonnan alaisena, on työvelvollisuussuhteessa.

Pykälän 2 momentin mukaan työvelvollisuussuhde alkaa siitä, kun työvelvollinen on saapunut työmääräyksessä mainitulle työpaikalle tai, jos hänet on määrätty työhön toiselle paikkakunnalle, määrättyyn lähtöpaikkaan.

Pykälän 3 momentin mukaan työvelvollisuussuhde lakkaa, kun työvoimaviranomainen vapauttaa työvelvollisen työmääräyksessä tarkoitetusta työstä. Jos työvelvollinen on määrätty työhön toiselle paikkakunnalle, lakkaa työvelvollisuussuhde kuitenkin vasta työvelvollisen palattua työpaikkakunnalta lähtö- tai asuinpaikkakunnalleen.

TE- toimisto tai muu työviranomaisena voisi määrätä työvelvollisen työhön työnantajalle, joka on esittänyt pyynnön työvoiman tarpeestaan. Työvelvollinen tekee työtä työnantajalle tämän johdon ja valvonnan alaisena vastiketta vastaan olematta kuitenkaan työsopimuslaissa tarkoitetussa työsuhhteessa työnantajaan. Kysymys olisi työvelvollisuussuhteesta, jossa sovellettavista ehdoista säädettäisiin 101 §:ssä.

Valmiuslain 101 §:n 1 momentin mukaan työvelvollisuussuhteessa sovellettavat ehdot määräytyvät työnantajaa työehtosopimuslain (436/1946) tai työsopimuslain 2 luvun 7 §:n mukaan sitovan työ-

ehtosopimuksen tai työnantajaa valtion virkaehtosopimuslain (664/1970) tai kunnallisen virkaehtosopimuslain (669/1970) mukaan sitovan virkaehtosopimuksen mukaan. Jollei tällaista työehtosopimusta ole, työvelvolliselle on maksettava palkka, joka kohtuudella vastaa hänen suoritettavakseen määrättyjä tehtäviä.

Pykälän 2 momentin mukaan työvelvollisuussuhteessa ja sen perusteella suoritettavassa työssä on muutoin soveltuvin osin noudatettava vastaavasti, mitä työ- tai virkasuhteesta ja sen perusteella suoritettavasta työstä on säädetty tai sovittu.

Pykälän 3 momentin mukaan työvelvollisuussuhteen aikana henkilön työ- tai virkasuhde, jossa hän oli välittömästi ennen työvelvollisuuden alkamista, jatkuu keskeytymättä. Keskeytysaikaa pidetään työhön rinnastettavana aikana laskettaessa sellaisia työ- tai virkasuhteen perusteella määräytyviä muita kuin palkkaan ja vuosiloman ansaintaan kohdistuvia etuuksia, joiden saamisen perusteena on työssäoloehto.

Pykälän 4 momentin mukaan työvelvollisella on oikeus työvelvollisuuden päätyttyä palata ensisijaisesti aikaisempaan työhönsä, jossa hän oli ennen työvelvollisuuden alkamista. Jos tämä ei ole mahdollista, työvelvolliselle on tarjottava aikaisempaa työtä vastaavaa työsopimuksen tai palvelusuhteen mukaista työtä ja, jos tämäkään ei ole mahdollista, muuta sopimuksen mukaista työtä.

Edellä mainitut työvelvolliseen työvelvollisuussuhteessa sovellettavat ehdot määräytyvät pitkälti työnantajaa joko työehtosopimuslain, työsopimuslain yleissitovuussäännöksen tai virkaehtosopimuslain mukaan sitovan työ- tai virkaehtosopimuksen mukaan. Niissä tapauksissa, joissa työnantaja ei ole sidottu mihinkään työehtosopimukseen, työvelvolliselle on maksettava hänen tehtävänsä mukaan määräytyvä kohtuullinen palkka.

Työvelvollisuussuhteessa sovellettavat muut ehdot määräytyvät sen mukaan, mitä työvelvollisen tekemästä työstä on säädetty tai sovittu. Myös työvelvollisuussuhteessa olisi otettava huomioon työsuojelulliset näkökohdat. Muun muassa työturvallisuuslakia tulisi soveltaa työvelvollisiin vastaavalla tavalla kuin työvelvollisen rinnalla työskenteleviin työnantajan omiin työntekijöihin. Työvelvollisen työterveyteen ja työaika-suojeluun sekä työn poikkeukselliseen kuormittavuuteen tulisi kiinnittää huomiota työvelvollisen työvuoroja suunniteltaessa.

Työvelvollisiin sovellettaisiin lisäksi samoja toimintaohjeita, jotka annetaan muullekin sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä työterveyslaitos ohjeistavat erikseen sitä, miten työnantajan tulee menetellä epidemian aikana koskien työntekijöitä, jotka ovat alttiita taudin vakavammille muodoille. Ohjeistus lähtee siitä, että työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Osana tätä velvollisuutta työnantajan on huolehdittava, että työturvallisuuslain mukainen vaarojen arviointi on ajan tasalla. Velvollisuus on voimassa myös valmiuslain tultua voimaan. Työnantajan on riskinarvioinnissa käytettävä riittävää asiantuntemusta, jota on työn terveellisyyden ja turvallisuuden osalta työterveyshuollolla. Työnantajan tulee arvioida, onko riski saada koronavirustartunta työssä kohonnut muuhun väestöön verrattuna, huomioiden ajankohtainen epidemiatilanne. Riskin arvioinnissa tulee huomioida lähikontaktien määrä, kesto, todennäköisyys sille, että lähikontaktilla on koronavirustartunta ja suojautumisen mahdollisuus. Terveys- ja terveydenhuollon osalta tulee erityisesti huomioida aerosoleja tuottavat toimenpiteet. Mikäli tartuntariskin arvioidaan olevan merkittävästi kohonnut, tulee työnantajan ryhtyä työsuojelullisiin toimenpiteisiin.

Työvelvollisuussuhteen aikana työvelvollisen työ- tai virkasuhde jatkuu omaan työnantajaan keskeytymättä. Työvelvollisuussuhteen päättymisen jälkeen työvelvollisella on oikeus palata työnanta-

jansa palvelukseen aikaisempiin tehtäviinsä tai jos niitä ei ole tarjolla, aikaisempia tehtäviä vastaviin tai jos niitäkään ei ole, hänen työ sopimuksensa mukaisiin tehtäviin.

Valmiuslain 102 §:n 1 momentin mukaan työnantajan on työvoimaviranomaisen pyynnöstä annettava tarpeellisia tietoja palveluksessaan olevasta työvelvollisuussuhteisesta työvoimasta ja sen käytöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan työnantajan on ilmoitettava työvoimaviranomaiselle välittömästi, kun työ määräyksen mukainen työ loppuu.

TE-toimisto keräisi työvelvollisuussuhteita ja sen käyttöä koskevat tiedot työvelvollisuusrekisteriin siten, kuin valmiuslain 103 §:ssä on säädetty.

Valmiuslain 103 §:n 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö perustaa 3 §:n 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa työvelvollisuuden täytäntöönpanoa ja työvoiman ohjausta varten työvelvollisuusrekisterin, jonka rekisterinpitäjä on työ- ja elinkeinoministeriö. Rekisterin tietoja käyttävät ja tietoja rekisteriin tallentavat myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä työ- ja elinkeinotoimistot. Nämä viranomaiset vastaavat rekisteriin tallentamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tallentamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa.

Pykälän 2 momentin mukaan työvelvollisuusrekisteri sisältää tietoja työvelvollisista ja työnantajista. Rekisteriin tallennetaan työvelvollisen tunnistetietoina hänen nimensä, syntymäaikansa ja henkilö-tunnuksensa sekä osoitteensa ja muut yhteystietonsa. Rekisteriin voidaan lisäksi tallentaa tietoja työvelvollisen ammatista, koulutuksesta ja työllisyydestä sekä huoltovelvollisuudesta, työkyvystä ja käytettävyydestä. Rekisteriin tallennetaan lisäksi tietoja työnantajien nimistä ja tuotanto- tai palvelutoimi-aloista sekä toimipaikkojen sijainnista.

Pykälän 3 momentin mukaan työvoimaviranomaisella on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, oikeus saada 1 momentissa tarkoitettua rekisteriä varten tarpeellisia tietoja rekisteröidyn lisäksi myös väestö- ja eläketurvarekistereistä sekä lääkintä- ja terveydenhuollossa työskentelevien henkilöiden tietoja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston rekistereistä. Lisäksi työvoimaviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada muilta viranomaisilta työvelvollisuuden tarkoituksenmukaisen toteuttamisen kannalta tarpeellisia tietoja yritysten tai muiden yhteisöjen merkityksestä maanpuolustukselle tai maan talouselämän jatkuvuuden turvaamiselle.

Pykälän 4 momentin mukaan työvelvollisuusrekisteristä voidaan sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovuttaa 95 §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden tietoja sosiaali- ja terveysministeriölle sekä aluehallintovirastolle 95 §:n 2 momentissa tarkoitettua työvelvollisuuden suunnittelua ja järjestämistä varten.

Pykälän 5 momentin mukaan tiedot poistetaan työvelvollisuusrekisteristä kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun tämän lain II osan soveltaminen on päättynyt. Poistettavat tiedot arkistoidaan. Arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista on voimassa, mitä arkistolaissa (831/1994) tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

Työ- ja elinkeinoministeriö perustaa sähköisen työvelvollisuusrekisterin terveydenhuollon työvelvollisuuden täytäntöönpanoa ja työvoiman ohjaamista varten.

Terveystenhuollon työnantajien tarpeita koskeva tieto kerättäisiin TE-toimiston käyttöön sähköisesti siten, että terveydenhuollon yksiköille annettaisiin rajoitettu käyttöoikeus työvoimatarpeidensa määrittämiseksi työvelvollisuusrekisteriin.

Työnantajia, työvelvollisia, työvelvollisuuden täytäntöönpanoa ja työvelvollisuussuhteita koskevaa tietoa hallinnoidaan työvelvollisuusrekisterissä. Tiedot poistetaan työvelvollisuusrekisteristä kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun valmiuslain II osan soveltaminen on päättynyt. Poistettavat tiedot arkistoidaan.

3 §. Asetuksen voimaantuloa ja voimassaoloa koskeva säännös. On välttämätöntä ottaa asetus mahdollisimman nopeasti käyttöön, jotta virustartunnan leviämistä voidaan hidastaa tehokkaasti sekä taata riittävät resurssit tilanteen hoitamiseen.

3 Soveltaminen Ahvenanmaalla

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 34 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat valmiutta poikkeusolojen varalta. Valmiuslaki ja sen nojalla annetut säädökset ovat siten voimassa myös Ahvenanmaalla, vaikka itsehallintolain tai maakuntalainsäädännön nojalla samoja tehtäviä eivät kaikilta osin hoida vastaavat viranomaiset kuin valtakunnassa eikä maakunnan ao. lainsäädännön sisältö kaikilta osin vastaa valmiuslaissa ja käyttöönottoasetuksessa mainittujen valtakunnan lakien sisältöä.

4 Asetuksen vaikutukset

Asetus ei työvelvollisuutta lukuun ottamatta vaikuta työvelvollisten muuhun oikeusturvaan tai työntekijöiden muiden oikeuksien toteutumiseen Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisesti. Työvelvollisia koskevat työvelvollisuutta lukuun ottamatta samat työntekijöiden oikeudet ja oikeusturvamekanismit kuin muitakin työntekijöitä.

Asetuksen muita vaikutuksia ei ole mahdollista arvioida Covid-19-pandemian luonteen, tilanteen kehityksen ja tilanteen kiireellisyiden vuoksi.

5 Asetuksen valmistelu

Asetus on valmisteltu valtioneuvoston kansliassa yhteistyössä kaikkien ministeriöiden kanssa, mutta erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Kiireellisen tilanteen vuoksi asetusluonnoksesta ei ole pyydetty lausuntoja.

6 Voimaantulo

Asetusta on tarkoitus alkaa soveltaa 26.3.2020. Asetus on voimassa 13.4.2020 asti.